

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 4 (6)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 4-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

4

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Юлдашев Ш.Г. Конвергенция и поляризация развитых и развивающихся стран в эпоху развития искусственного интеллекта.....	8
Mamatov B.S. Foreign investment is an important factor of economic growth.....	15
Raximova K.N. Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya kompaniyasining rivojlanish tendensiyasi.....	22
Karimov Sh.X. Turizmni barqaror rivojlantirishda hududiy boshqaruv omillarining ahamiyati.....	26
Raximov D.Sh. To‘qimachilik sanoatida diversifikatsiya darajasi va iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari tahlili.....	30
Rashidova K. Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing faoliyati samaradorligini oshirish.....	32
Хакимов Д.Р. Процессы, возможности и ограничения экономической интеграции между Республикой Узбекистан и Китайской Народной Республикой.....	37
Olimjanova Sh.O., Eshonqulov I.N. O‘zbekistonda agrar munosabatlarni takomillashtirishda resurs tejankor texnologiyalarni joriy etish masalalari.....	42
Valikulov Sh.Z. O‘zbekistonda neft-gaz sanoatiga investitsiyalarni jalb qilishning institutsional muammolari va yechimlari.....	48
Ganieva L.S. Bojxona xizmatlari samaradorligini oshirishning nazariy asoslari.....	52
Axrorova N.U. Turizm xizmatlaridan tajriba iqtisodiyotiga o‘tish: evolyutsion tahlil.....	56
Kamilova A.N. Sanoat ishlab chiqarish korxonasida mehnatni normalashtirish menejmentini tashkil etish va takomillashtirish yo‘llari.....	61
Umurzakova Z.S. Sanoat korxonalarida ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanishni takomillashtirish chora-tadbirlari.....	66
Abdiyeva D.K. Priority directions for improving the national logistics policy in Uzbekistan.....	69
Xalimova N.J. Kreativ turizm: nazariy asoslar va ta’riflar qiyosiy tahlili.....	74
Maxramova N.Y. Strategik menejmentda qadriyatlar zanjiri: raqobatbardoshlikni oshirishning konseptual asoslari.....	78
Zaxirova G., Shavkatova N.O’. O‘zbekistonda turizmni rivojlantirish masalalari.....	82
Maxmudov H., Muxtarova G., Maxmudov H. Ekologik muommolar va ularning mamlakat iqtisodiyotga ta’siri.....	86
Umurzakova M.N., Gulahmadov Sh.A. Davlat ichki va tashqi qarzlarning ijobiy va salbiy jihatlar tahlili.....	89
Xasanov I.M. O‘zbekistonda mulkchilik munosabatlarning transformatsiyasi: tadbirkorlikni rivojlantirish omili sifatida.....	94
Abdullayev M.G’. Personalni boshqarish tizimining ilmiy-nazariy asoslari va uning korxona samaradorligiga ta’siri.....	101
Адилов Б.Б., Абдуллаева М.К. Ўзбекистонда саноат корхоналарини ривожлантириш, тенденциялари.....	105
Абдуғаниев Ё.Ж. Яшил иқтисодиёт - барқарор ривожланиш мақсадларининг янги парадигмаси сифатида.....	112
Xusanboyeva T.M. Talabalarning iqtisodiy tafakkurini shakllantirishda to‘garaklarning o‘rni va ahamiyati.....	116
Xashimova S.N. O‘zbekiston milliy yashil taksonomiyasi mohiyati va ahamiyati.....	120
Mitillayev I.T. Tijorat banklarida kredit risklarini baholashda zamonaviy scoring modellari va ularning samaradorligini oshirish yo‘llari.....	124
Бобоқулова М.Ғ. Инвестиция муҳити ва Ўзбекистондаги инвестиция жараёнларининг динамикаси.....	127
Bekberganova M.R. “O‘zbekistonda sug‘urta kompaniyalari tushumlarining ekonometrik tahlili”.....	134
Рахимова М.Ш. Модернизация системы социальной защиты.....	138
Oqboyev A.R. Tadbirkorlik subyektlari eksport salohiyatini xalqaro standartlar asosida oshirish yo‘llari....	142
Djumanova R.F. Aholi turmush sifatini baholashning metodologik yondoshuvlari.....	147
Mamatov B.S., Umurzakova M.N. Davlat tibbiy sug‘urta tizimida bepul xizmatlar, reimbursasiya va foydalanish shartlari.....	154
Ешимбетов У.Х. Қишлоқ хўжалигини ҳудудий ташкил этиш ва иқтисослаштиришнинг илмий асослари.....	158
Xodjaeva F.K. Sanoat ishlab chiqarishini tartibga solishning iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish....	167
Yusupova M. Hududlarda ayollar va yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda institutsional qo‘llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	171
Abduxalilov B.Z. O‘zbekistonda IT provayderlar xizmatlari raqobatbardoshligini oshirish: huquqiy va institutsional asoslar.....	175
Abdisamatov A.A. Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	178

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 4-son 2026 yil

Abdusalomov I.J. Korxonalarda chiqindilarni boshqarish tizimini takomillashtirish va uning moliyaviy natijalarga ta'siri.....	182
Amirov L.F., Sokhibjonova S.S. Directions for increasing agricultural product exports in the context of a green economy.....	185
Boltaxo'jayeva I.O'. Ways to improve the enterprise management system based on modern management models.....	191
Dehqonov U.M., Sativaldiyeva G. Korxonalarda bo'nak to'lovlari hisobining moliyaviy hisobotga ta'siri va ularni optimallashtirish bo'yicha tahliliy yondashuvlar.....	195
Isoqova M.A. O'zbekistonda yashil energiyadan foydalangan holda kichik biznesni rivojlantirishning institutsional va moliyaviy mexanizmlari.....	199
Mamadaliyev B., Teshaboyev J. Korxonalarda mehnatga haq to'lash hisobini avtomatlashtirish va audit samaradorligini oshirish yo'llari.....	202
Poziljonov M., Teshaboyev X. Davlat muassasalarida asosiy vositalarning hisobini takomillashtirish va ulardan foydalanish samaradorligini oshirish.....	206
Rustamova F.A. Qishloq hududlarida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlarning roli.....	209
Tursunboyev Q.O. Transport xizmatlari ko'rsatish sohasida kichik tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	213
Umarov T.S. Hududlarda qurilish korxonalarini faoliyatini samarali tashkil etishni ekonometrik modellash va prognozlash.....	216
Xo'jaliyev A.O., Avilov N. Moliyaviy natijalar hisobi va auditda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi.....	220
Xomidov T.T., Arziboyeva R.S. Bank aktivlarining tarkibi va ularni boshqarish omillari.....	223
Xusainov M. Sanoat korxonalarida mahsulot tannaxsini kalkulyatsiya qilish tizimini takomillashtirishning metodologik asoslari va audit mexanizmlarini rivojlantirish.....	227
Begaliyeva M.A., Egamshukurova N.R. Jahon savdo tizimi va milliy iqtisodiyot uchun uning ahamiyati..	231
Gulimboyev S.I. Korxonalarda moliyaviy resurslar taqsimotining zamonaviy usullari.....	235
Ibodov J.Q. Moliyaviy tizimning xizmatlar sohalari va bo'g'inlari.....	239
Jumabayeva K.B. Xalqaro pensiya tizimi modellari va ularning mintaqaviy tamoyillari.....	243
Khusanova Z.R., Yo'ldasheva Z.U. Global trends in the development of international tourism services....	249
Sadullayev M.D. Sanoat korxonalari innovatsion faoliyatini boshqarish.....	252
Tilabov N.T. Davlat qarz siyosatini samarali boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	256
Toshtemirov Y.N. O'zbekistonda logistik faoliyatni rivojlantirishning hozirgi darajasi.....	264
Toshtemirova Z.M. Mahalla institutining iqtisodiy integratsiya jarayonlaridagi strategik ahamiyati.....	268
Uralov E.O. Surxondaryo viloyati xududida sanoatni shakllanishi va rivojlanishi.....	273
Xursanova F.Sh. Budjetlararo munosabatlarning iqtisodiy mazmuni.....	278
Yuldasheva G.A. Investitsion qarorlarni kabul qilishda moliyaviy tahlilning ahamiyati va roli	282
Абдуллаева Р. Тadbirkorlikning zamonaviy kuryentlari.....	287
Юлдашев А. Фаргона вилояти маҳаллаларида инвестиция фаоллигини оширишнинг институционал асослари	292
Abdumalikova Z., Razakova B.S. O'zbekiston sug'urta bozorini moliyaviy texnologiyalar (insurtech) asosida rivojlantirish: imkoniyatlar va yo'nalishlar.....	294
Azimov B.F. Milliy innovatsion tizimni boshqarishda tashkiliy-institutsional va moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlarning roli.....	300
Begaliyeva M.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta'lim tizimida sifat menejmentini samarali joriy etishning ahamiyati.....	304
Dawletmuratov A.M. Xizmatlar bozorini rivojlantirish orqali bandlikni oshirish va daromadlarni ko'paytirish mexanizmlari.....	308
Karimova L.S., Jabborov A.A. O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot: holati, muammolar va rivojlanish istiqbollari.....	313
Maxmudov F.U. Oliy ta'lim muassasalarida moslashuvchan marketing strategiyalarini ishlab chiqish mexanizmlari.....	319
Navruz-zoda L.B. Kichik biznes subyektlarining kadrlar salohiyati va bilim infratuzilmasiga bo'lgan talablari: Buxoro viloyati misolida.....	323
Nishonboyev D.E., Abdumalikov S.T. Chorvachilik tarmog'ini innovatsion boshqaruv asosida rivojlantirish istiqbollari.....	327

Nurmirezayeva N.R. Valyuta kursi o‘zgarishining eksport-importga ta’siri: O‘zbekiston misolida amaliy baholash.....	331
Rahimov A.M. Hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishda qayta ishlash sanoatini rivojlantirishning samarali mexanizmlarini takomillashtirish.....	335
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini baholashning xalqaro tajribasi va uni joriy etish.....	339
Ravshanova M.M. Hududiy iqtisodiy salohiyatni baholashda zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish va ularning elektron tijorat tizimidagi o‘rni.....	343
Ro‘ziboyeva M. O‘zbekistonda ishchi kuchi migratsiyasi va iqtisodiy o‘sish darajasining o‘zgarish dinamikasi.....	347
Saidova F.K., O‘rozov Sh. Korporativ ijtimoiy mas’uliyat (CSR) va yashil iqtisodiyot: logistika sektorida boshqaruv strategiyalari.....	350
Sultonov S.N. Hududlarda klasterlarini investitsion - innovatsion rivojlantirish istiqbollari (Qashqadaryo viloyati misolida).....	354
Sultonova D.U. Korxona iqtisodiyotida resurslarni boshqarishning raqamli-integratsiyalashgan modelini takomillashtirish.....	358
To‘raxojayev H.H., Hoshimov P.Z. Islomiy banklarning ishlash tamoyili va islom moliya tizimining O‘zbekiston iqtisodiyotiga tadbiqu.....	362
Tursunova N.U. Bridging the innovation gap: development-focused entrepreneurship support and international intermediaries.....	368
Акрамова Г.А. «Роль женщин-ученых в совершенствовании механизмов коммерциализации ремесленных услуг Узбекистана в условиях цифровой экономики».....	374
Болтаев Ж.А. Трансформация банковского сектора в условиях цифровизации мировой экономики..	379
Жунайдуллаев М.А. Жанубий Кореяда рақамли таълим технологиялари орқали индивидуал спортчиларини тайёрлаш тизимини бошқаришнинг миллий хусусиятлари.....	384
Митрушова М.Л. Интеллектуальный капитал как ключевой фактор инновационного развития предприятия.....	388
Муродов О.У. Барқарор ривожланиш тушунчаси ва унинг иқтисодий, ижтимоий ҳамда экологик мезонлари.....	392
Саидова Г., Ибрагимова К., Қурбонов А. Рақамли трансформация шароитида енгил саноат корхоналари маҳсулотларининг халқаро рақобатбардошлигини ошириш стратегиялари.....	396
Sarkarov S.Z. O‘zbekistonda qurilish sohasining texnologik bisqichlar kesimida rivojlanishi.....	401
Minojiddinova N.M. Aksiyadorlik jamiyati korxonalarida xodimlarni samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanish istiqbollari.....	406
Ruzmetova I.Y. Xorazm viloyati iqtisodiyotida kichik biznesning o‘rni.....	410
Qudratov D., Ismoilov A. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning tarmoqlar rivojidadagi o‘rni.....	414
Qodirov H.D. Soliq ma’muriyatchiligini takomillashtirish orqali davlat byudjeti daromadlarini barqaror oshirish yo‘llari.....	417
Kinjayev K.N. Banklarda kreditlar tasnifini yaxshilash orqali rentabellikni ta’minlash yo‘llari.....	421
Макушина А.Ю. Государственная поддержка экспортного потенциала субъектов малого предпринимательства в Республике Узбекистан.....	424
Rejapov X.X., Oxunjonova K.K. Ixtisoslashtirilgan savdo majmualarini moliyaviy resurslarini shakllantirish va ishlatish yo‘nalishlari – Bek Baraka savdo majmuasi misolida.....	430
Махкамова Н.С. Роль государственно-частных партнерств (ГЧП) в продвижении устойчивого развития	434
Avilov N., Muhammadova G. Korxonalarda materiallar harakatining auditi va iqtisodiy tahlili.....	441
Abdullayeva R.G., Raxmonova I.S. O‘zbekiston qishloq hududlarida bandlikni ta’minlash holati va rivojlanish tendensiyalari.....	444
Yusupova M.B. Ustama ishlab chiqarish xarajatlarini taqsimlashning ABC usuli.....	447
Toshpo‘latov M.A. Ta’lim loyihalarida moliyaviy mablag‘lardan samarali foydalanishning xususiyatlari...	452
Hamidova Sh., Ahmadaliyeva H. Kapital qo‘yilmalarning samaradorlik tahlili.....	458
Хамракулов С.М. Собственный капитал в функционировании экономических субъектов Республики Узбекистан.....	461
Zayavitdinova N.M. Raqamli platformalar asosida xizmat ko‘rsatish korxonalarida boshqaruv samaradorligini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	465
Turg‘unov T.S. O‘zbekistonda aholi turmush darajasini statistik taxlil qilishning ahamiyati.....	469
Ботирова З.Қ. Рақамли иқтисодиёт шароитида даромадларни бошқаришнинг хусусиятлари....	475
Бегимова Н.К. Меҳнат бозорида гендер тафовутларининг келиб чиқиш сабаблари.....	481

**TALABALARNING IQTISODIY TAFAKKURINI SHAKLLANTIRISHDA
TO‘GARAKLARNING O‘RNI VA AHAMIYATI**

**РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ КЛУБОВ В ФОРМИРОВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО
МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ**

**THE ROLE AND IMPORTANCE OF CLUBS IN FORMING STUDENTS' ECONOMIC
THINKING**

Xusanboyeva Tursunoy Muxammadqasimdjanoyna
Andijon davlat texnika instituti, “Iqtisodiyot” kafedrası assistenti.

Annotatsiya

Mazkur maqolada talabalarning iqtisodiy tafakkurini shakllantirishda to‘garaklarning o‘rni va ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida oliy ta’lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan iqtisodiy yo‘nalishdagi to‘garaklar faoliyati o‘rganilib, ularning talabalarning amaliy bilimlari, mustaqil fikrlashi va tadbirkorlik ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi roli aniqlangan. Shuningdek, to‘garaklar orqali jamoaviy ishlash, innovatsion yondashuv va iqtisodiy muammolarni hal qilish kompetensiyalari shakllanishi asoslab berilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, to‘garaklar talabalarning iqtisodiy tafakkurini rivojlantirishda samarali vosita ekanligi isbotlandi. Shu bilan birga, ularning faoliyatini takomillashtirish bo‘yicha amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so‘zlar: iqtisodiy tafakkur, to‘garaklar, talaba, tadbirkorlik, amaliy ko‘nikmalar, innovatsion fikrlash, oliy ta’lim, iqtisodiy ta’lim, startap, jamoaviy ish, kompetensiya.

В данной статье проанализированы роль и значение кружков в формировании экономического мышления студентов. В ходе исследования была изучена деятельность кружков экономического направления, функционирующих в высших учебных заведениях, и определена их роль в развитии практических знаний, самостоятельного мышления и предпринимательских навыков студентов. Также обосновано, что через участие в кружках формируются компетенции командной работы, инновационного подхода и решения экономических проблем. По результатам исследования доказано, что кружки являются эффективным инструментом развития экономического мышления студентов. Кроме того, разработаны практические предложения и рекомендации по совершенствованию их деятельности.

Ключевые слова: экономическое мышление, кружки, студент, предпринимательство, практические навыки, инновационное мышление, высшее образование, экономическое образование, startap, командная работа, компетенция.

This article analyzes the role and importance of student clubs in the formation of economic thinking among students. The study examines the activities of economics-oriented clubs operating in higher education institutions and identifies their role in developing students’ practical knowledge, independent thinking, and entrepreneurial skills. It is also substantiated that participation in clubs contributes to the formation of competencies such as teamwork, innovative approaches, and solving economic problems. According to the research results, it is proven that clubs are an effective tool for developing students’ economic thinking. In addition, practical suggestions and recommendations for improving their activities have been developed.

Keywords: economic thinking, student clubs, student, entrepreneurship, practical skills, innovative thinking, higher education, economic education, startup, teamwork, competence.

Bugungi kunda globallashuv jarayonlarining jadallashuvi, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi va iqtisodiyotning transformatsiyasi sharoitida jamiyat oldiga yangi talablar qo‘yilmoqda. Xususan, raqamli iqtisodiyotga o‘tish, innovatsion rivojlanish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash masalalari ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Bunday sharoitda talabalarning nafaqat nazariy bilimlarga, balki mustaqil fikrlash, iqtisodiy tahlil qilish va samarali qaror qabul qilish kabi ko‘nikmalarga ega bo‘lishi muhim hisoblanadi. Shu bois iqtisodiy tafakkurni shakllantirish zamonaviy ta‘lim tizimining asosiy vazifalaridan biri sifatida qaraladi.

Iqtisodiy tafakkur — bu shaxsning iqtisodiy jarayonlarni anglash, resurslardan oqilona foydalanish, bozor munosabatlarini tushunish va iqtisodiy muammolarga samarali yechim topish qobiliyatidir. Ushbu tafakkur turi talabalarda iqtisodiy madaniyat, mas‘uliyat va tashabbuskorlikni shakllantiradi. Ayniqsa, bugungi kunda yoshlarning tadbirkorlik faoliyatiga jalb etilishi, startap loyihalarni rivojlantirish va innovatsion g‘oyalarni amalga oshirishda iqtisodiy tafakkurning o‘rni beqiyosdir.

Oliy ta‘lim muassasalarida talabalar asosan nazariy bilimlar bilan ta‘minlanadi, biroq bu bilimlarni amaliyot bilan mustahkamlash yetarli darajada yo‘lga qo‘yilmagan holatlar ham uchray turadi. Shu jihatdan, darsdan tashqari faoliyat shakllari, xususan, to‘garaklar muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo‘ladi. To‘garaklar talabalarga o‘z bilimlarini chuqurlashtirish, amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirish va real iqtisodiy muammolar ustida ishlash imkonini beradi.

Iqtisodiy yo‘nalishdagi to‘garaklar (ilmiy, amaliy, startap va biznes to‘garaklari) orqali talabalar biznes-reja tuzish, investitsiya loyihalarini ishlab chiqish, bozor tahlili o‘tkazish, moliyaviy hisobotlarni o‘rganish kabi muhim kompetensiyalarni egallaydilar. Bundan tashqari, bunday faoliyat turlari talabalarni jamoada ishlashga, o‘z fikrini asoslab berishga va innovatsion yondashuvlarni qo‘llashga o‘rgatadi. Bu esa ularning kelgusidagi kasbiy faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu bilan birga, to‘garaklar faoliyatini samarali tashkil etish, ularni zamonaviy iqtisodiy jarayonlar bilan integratsiya qilish va amaliy yo‘naltirilgan loyihalarni keng joriy etish dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Aks holda, to‘garaklar faqat nazariy mashg‘ulotlar bilan cheklanib qolish xavfi mavjud.

Mazkur maqolaning maqsadi — talabalarning iqtisodiy tafakkurini shakllantirishda to‘garaklarning o‘rni va ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslash, ularning samaradorligini baholash hamda bu jarayonni takomillashtirishga qaratilgan amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot davomida to‘garaklarning ta‘lim jarayonidagi roli, ularning talabalarning iqtisodiy kompetensiyalariga ta‘siri hamda mavjud muammolar tahlil qilinadi.

Mazkur tadqiqotda talabalarning iqtisodiy tafakkurini shakllantirishda to‘garaklarning o‘rni va ahamiyatini chuqur tahlil qilish maqsadida kompleks yondashuv qo‘llanildi. Tadqiqot jarayoni nazariy va empirik bosqichlardan iborat bo‘lib, unda bir nechta ilmiy-uslubiy metodlardan foydalanildi.

Birinchidan, tahliliy va taqqoslash usuli yordamida iqtisodiy tafakkur tushunchasi, uning tarkibiy elementlari hamda talabalarning iqtisodiy kompetensiyalarini rivojlantirishga oid ilmiy adabiyotlar o‘rganildi. Shuningdek, turli oliy ta‘lim muassasalarida tashkil etilgan to‘garaklar faoliyati o‘zaro taqqoslanib, ularning samaradorligi baholandi.

Ikkinchidan, kuzatish usuli asosida iqtisodiy yo‘nalishdagi to‘garaklarning amaliy mashg‘ulotlari, seminar va trening jarayonlari tahlil qilindi. Bu orqali talabalar faol ishtiroki, ularning muammolarni hal etishdagi yondashuvi va jamoaviy ishlash ko‘nikmalari o‘rganildi. Olingan natijalar umumlashtirish usuli orqali tizimlashtirildi.

Uchinchidan, pedagogik tajribalarni o‘rganish usuli yordamida ilg‘or ta‘lim amaliyotlari, xususan, startap to‘garaklari, biznes inkubatorlar va innovatsion loyihalar bilan ishlash tajribalari tahlil qilindi. Bu jarayonda muvaffaqiyatli faoliyat yuritayotgan to‘garaklar faoliyati misol sifatida o‘rganilib, ularning samarali jihatlari aniqlashtirildi.

To‘rtinchidan, so‘rovnoma va suhbatlar orqali empirik ma‘lumotlar yig‘ildi. Tadqiqotda oliy ta‘lim muassasalarining turli yo‘nalishlarida tahsil olayotgan talabalar hamda professor-o‘qituvchilar ishtirok etdi. So‘rovnomalarda yordamida talabalar iqtisodiy tafakkur darajasi, to‘garaklarda ishtirok

etish motivatsiyasi va ularning amaliy ahamiyati bo'yicha fikrlari o'rganildi. Suhbatlar esa yanada chuqurroq sifatli ma'lumot olish imkonini berdi.

Tadqiqot obyekti sifatida oliy ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan iqtisodiy yo'nalishdagi to'garaklar tanlab olindi. Tadqiqot predmeti esa mazkur to'garaklarning talabalarning iqtisodiy tafakkurini shakllantirishga ta'siri hisoblanadi.

Ma'lumotlarni tahlil qilish jarayonida sifat va miqdoriy yondashuvlar uyg'unlashtirildi. So'rovnoma natijalari statistik jihatdan qayta ishlanib, diagramma va taqqoslashlar orqali tahlil qilindi, suhbat va kuzatish natijalari esa mazmunan tahlil qilindi.

Mazkur metodologik yondashuv tadqiqot natijalarining ishonchliligini ta'minlash va to'garaklarning talabalarga ta'sirini har tomonlama yoritishga xizmat qildi.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, iqtisodiy yo'nalishdagi to'garaklar talabalarning iqtisodiy tafakkurini shakllantirishda muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi. So'rovnoma, kuzatish va suhbatlar asosida olingan ma'lumotlar tahlili natijasida to'garaklarning quyidagi asosiy yo'nalishlarda samarali ta'sir ko'rsatishi aniqlandi:

1. Amaliy bilim va ko'nikmalarni shakllantirish.

Tadqiqotda ishtirok etgan talabalarning aksariyati (taxminan 70–80 foizi) to'garaklarda qatnashish orqali nazariy bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'lganini ta'kidladi. Xususan, talabalar biznes-reja tuzish, investitsiya loyihalarini ishlab chiqish, moliyaviy ko'rsatkichlarni tahlil qilish va bozor konyunkturasini o'rganish kabi muhim amaliy ko'nikmalarni egallagan. Bu esa ularning kelgusida mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

2. Mustaqil va analitik fikrlashni rivojlantirish.

Kuzatish natijalari shuni ko'rsatdiki, to'garak mashg'ulotlari jarayonida talabalar iqtisodiy muammolarni mustaqil tahlil qilish, turli variantlarni solishtirish va optimal qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Muammoli vaziyatlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalarni tanqidiy va analitik fikrlashga undaydi. So'rovnoma natijalariga ko'ra, talabalarining katta qismi to'garaklar ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini sezilarli darajada oshirganini bildirgan.

3. Tadbirkorlik kompetensiyalarini shakllantirish.

Startup va biznes yo'nalishidagi to'garaklar talabalarda tadbirkorlik ruhini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, to'garaklarda qatnashgan talabalar o'z biznes g'oyalarini ishlab chiqish, risklarni baholash, moliyaviy rejalashtirish va bozorga chiqish strategiyalarini tuzish bo'yicha bilim va tajriba orttirgan. Ayrim hollarda talabalar tomonidan kichik startup loyihalar ham amalga oshirilgani kuzatildi, bu esa to'garaklarning amaliy samaradorligini tasdiqlaydi.

4. Jamoaviy ishlash va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish.

To'garaklar doirasida amalga oshiriladigan jamoaviy loyihalar talabalar o'rtasida samarali hamkorlikni shakllantiradi. Talabalar o'zaro fikr almashish, vazifalarni taqsimlash, jamoa ichida muvofiqlashtirish va natijaga erishish jarayonida kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Bu esa ularning kelgusidagi kasbiy faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi.

5. Innovatsion va kreativ fikrlashni rivojlantirish.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida to'garaklar talabalarning innovatsion fikrlashini shakllantirishga xizmat qilmoqda. Xususan, zamonaviy texnologiyalar, startup loyihalar va innovatsion g'oyalar bilan ishlash talabalarda kreativ yondashuvni kuchaytiradi. Tadqiqot davomida talabalar yangi iqtisodiy yechimlar ishlab chiqishga, mavjud muammolarga yangicha yondashishga intilishi kuzatildi.

6. Ta'lim samaradorligiga ijobiy ta'siri.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, to'garaklarda faol qatnashgan talabalar o'quv jarayonida ham yuqori natijalarga erishmoqda. Ularning fanlarni o'zlashtirish darajasi, iqtisodiy tushunchalarni anglash va amaliy vazifalarni bajarish ko'rsatkichlari boshqalarga nisbatan yuqoriroq ekanligi aniqlandi.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari talabalarning iqtisodiy tafakkurini shakllantirishda to'garaklar muhim pedagogik mexanizm ekanligini yana bir bor tasdiqladi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, to'garaklar nafaqat qo'shimcha ta'lim shakli, balki talabalarning shaxsiy, kasbiy va ijtimoiy kompetensiyalarini kompleks rivojlantiruvchi muhit sifatida xizmat qiladi. Ayniqsa, amaliy

faoliyatga yo‘naltirilgan mashg‘ulotlar orqali talabalar nazariy bilimlarini real iqtisodiy jarayonlar bilan bog‘lash imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Biroq, o‘rganilgan tajribalar shuni ko‘rsatdiki, mavjud tizimda ayrim muammolar ham saqlanib qolmoqda. Xususan, ayrim oliy ta‘lim muassasalarida to‘garaklar faoliyati tizimli ravishda yo‘lga qo‘yilmagan, ularning faoliyati epizodik xarakterga ega bo‘lib qolmoqda. Bu esa to‘garaklarning samaradorligini pasaytiradi va talabalar qiziqishining susayishiga olib keladi.

Shuningdek, zamonaviy o‘quv-uslubiy materiallar va metodik ta‘minotning yetishmasligi ham muhim muammolardan biri hisoblanadi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida talabalar uchun dolzarb bo‘lgan startap boshqaruvi, moliyaviy texnologiyalar (fintech), biznes modellashirish kabi yo‘nalishlar bo‘yicha yetarli resurslar mavjud emasligi to‘garaklar faoliyatining sifatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda.

Yana bir muhim jihat — amaliyotga yo‘naltirilgan loyihalarning yetarli darajada rivojlanmaganligi. Ko‘plab hollarda to‘garak mashg‘ulotlari nazariy muhokamalar bilan cheklanib qolmoqda, real biznes muammolari ustida ishlash imkoniyatlari esa kam. Bu esa talabalarning haqiqiy iqtisodiy muhitga moslashuvini qiyinlashtiradi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish maqsadida quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi:

Birinchidan, to‘garaklar faoliyatini real biznes muhitiga integratsiya qilish zarur. Bu orqali talabalar amaliy tajriba orttirishlari, haqiqiy loyihalar ustida ishlashlari va bozor talablarini chuqurroq anglashlari mumkin bo‘ladi. Masalan, kichik biznes subyektlari bilan hamkorlikda loyihalar tashkil etish samarali natija beradi.

Ikkinchidan, mentorlik tizimini joriy etish muhim ahamiyatga ega. Tajribali tadbirkorlar, mutaxassislar va professor-o‘qituvchilarni to‘garak faoliyatiga jalb qilish orqali talabalar uchun individual rivojlanish yo‘nalishlari yaratiladi. Mentorlar amaliy maslahatlar berish orqali talabalarni real muammolarni hal etishga yo‘naltiradi.

Uchinchidan, raqamli platformalar va innovatsion texnologiyalardan foydalanishni kengaytirish zarur. Onlayn ta‘lim platformalari, biznes simulyatsiyalar, virtual treninglar orqali to‘garaklar faoliyatini yanada samarali tashkil etish mumkin. Bu esa talabalar uchun moslashuvchan va interaktiv o‘quv muhitini yaratadi.

To‘rtinchidan, muvaffaqiyatli tadbirkorlar va soha vakillari bilan muntazam uchrashuvlar tashkil etish talabalar motivatsiyasini oshiradi. Bunday uchrashuvlar orqali talabalar real hayotiy tajribalar bilan tanishadi, muvaffaqiyat va xatolardan saboq olish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Shuningdek, to‘garaklar faoliyatini baholash va monitoring qilish tizimini joriy etish ham muhimdir. Bu orqali ularning samaradorligi aniqlanib, faoliyatni yanada takomillashtirish imkoniyati yaratiladi.

Umuman olganda, muhokama natijalari shuni ko‘rsatadiki, to‘garaklar talabalarning iqtisodiy tafakkurini rivojlantirishda katta salohiyatga ega bo‘lsa-da, ularni samarali tashkil etish uchun tizimli yondashuv, zamonaviy metodlar va amaliy yo‘naltirilgan faoliyatni kengaytirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, to‘garaklar talabalarning iqtisodiy tafakkurini shakllantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ular orqali talabalar nazariy bilimlarini amaliyot bilan mustahkamlash, mustaqil fikrlash va tadbirkorlik ko‘nikmalarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Kelgusida to‘garaklar faoliyatini yanada takomillashtirish orqali iqtisodiy jihatdan yetuk, raqobatbardosh va innovatsion fikrlaydigan kadrlarni tayyorlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Smith A. *The Wealth of Nations*. — London: W. Strahan and T. Cadell, 1776.
2. Marshall A. *Principles of Economics*. — London: Macmillan, 1890.
3. Drucker P.F. *Management: Tasks, Responsibilities, Practices*. — New York: Harper & Row, 1973.
4. Schumpeter J.A. *The Theory of Economic Development*. — Cambridge: Harvard University Press, 1934.
5. Becker G.S. *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis*. — Chicago: University of Chicago Press, 1993.

6. Porter M.E. *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. — New York: Free Press, 1985.
7. Armstrong M. *A Handbook of Human Resource Management Practice*. — London: Kogan Page, 2014.
8. Ўзбекистон Республикаси Президенти. “Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва уларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарор. — Тошкент, 2020.
9. Абдурахмонов Қ.Х. *Меҳнат иқтисодиёти*. — Тошкент: Iqtisodiyot, 2019.
10. Қодиров А. ва бошқалар. *Иқтисодиёт назарияси*. — Тошкент: Fan va texnologiya, 2018.

УДК: 338.502.52(075)

O‘ZBEKISTON MILLIY YASHIL TAKSONOMIYASI MOHIYATI VA AHAMIYATI

СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ЗЕЛЕНОЙ ТАКСОНОМИИ УЗБЕКИСТАНА

NATIONAL GREEN TAXONOMY OF UZBEKISTAN: ESSENCE AND SIGNIFICANCE

Xashimova S.N.

Islom Karimov nomli Toshkent Davlat Texnika Universiteti prof.v.b., i.f.n.

Annotatsiya

Maqolada barqaror rivojlanishni ta’minlashda yashil taksonomiyauning mohiyati, uni qo‘llashni dolzarbligi va ahamiyati keltirilgan O‘zbekistonda “yashil taksonomiya”ni ishlab chiqarish zaruriyati va uning joriy etilishini samaradorligi yoritilgan.

Kalit so‘zlar: barqaror rivojlanish, yashil taksonomiya, iqlim o‘zgarishi, investitsiya, shaffoflik, energiya samaradorligi.

В статье представлена сущность “зелёной таксономии”, актуальность и важность её применения в обеспечении устойчивого развития, необходимость производства “зеленой таксономии” в Узбекистане и эффективность её внедрения.

Ключевые слова: устойчивое развитие, зеленая таксономия, изменение климата, инвестиции, прозрачность, энерго эффективность.

The article presents the essence of green taxonomy, relevance and importance of its application in ensuring sustainable development, the necessity of producing "green taxonomy" in Uzbekistan and the effectiveness of its implementation.

Key words: sustainable development, green taxonomy, climate change, investment, transparency, energy efficiency.

“Yashil” iqtisodiyotni shakllantirish va uning barqaror rivojlanishiga o‘tish xalqaro miqyosda ham, O‘zbekiston uchun ham ustuvor vazifalardan hisoblanadi. Barqaror rivojlanish konsepsiyasi insoniyat kelajagi uchun muhim manba bo‘lib, ijtimoiy ehtiyojlar, iqtisodiyot va atrof muhit imkoniyatlari o‘rtasidagi muvozanatni ta’minlashda “yashil” iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirish orqali erishish mumkin. Yashil iqtisodiyotga o‘tishning maqsadi, tabiiy resurslarni asrash, atrof-muhitni zaharlanuvchi moddalar emissiyalarini kamaytirish va kelajak avlodlarning farovonligini ta’minlashga yordam beradigan barqaror va ekologik to‘g‘ri rivojlanish modelini yaratish hisoblanadi. [1].

Yashil taksonomiya bugungi kunda ekologiya va iqtisodiyotni birlashtirgan atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan, barqaror rivojlanishga xizmat qiladigan faoliyat turlarini aniqlash va tasniflash tizimidir. Ya’ni, qaysi loyiha yoki biznes “yashil” hisoblanadi, qaysi biri esa tabiatga salbiy ta’sir ko‘rsatadi — aynan shu savollarga aniq mezonlar asosida javob beradi.